

När folket skulle läras att välja kulör

SÄRTRYCK UR SVENSKA BYGGNADSVÅRDSFÖRENINGENS TIDSKRIFT BYGGNADSKULTUR NR 1/2008.

1930-talet var tiden då svenska folket skulle läras att välja rätt färg i hemmet. VICKI WENANDER berättar här om den ambitiösa utställningen *Bostad och färg* i Stockholm 1933. Färgharmonier, tapeter och kulörer visades där med både föredömliga och avskräckande exempel. Ljusa enfärgade väggar ansågs inte bara vackrare utan gjorde också att lägenheten blev billigare i drift.

Planschen förklarar att en ljus tapet i rummet ger en årlig besparing på 35 kronor, eftersom belysningen inte behöver vara tänd lika länge som i ett rum med en mörkare tapet.

Under 1930-talet kulminerade vågen av bostadsutställningar i Sverige. Stockholmsutställningen, den idag kanske mest omskrivna, var varken den första eller den enda. Utställningarna var en del av en medveten upplysnings- och propagandaverksamhet för att ändra svenskarnas bostadsvanor till det (som ansågs) bättre. Svenska Slöjdföreningen var en återkommande arrangör, antingen ensam eller i samarbete med andra föreningar och företag.

Utställningarna kretsade ofta kring ett tema och anordnades gärna i samband med färdigställandet av nya bostadsområden. Ett prioriterat tema var kulörvalen i bostaden och dess inverkan på såväl trevnad som elförbrukning, vilket hösten 1933 visades på utställningen *Bostad och färg* i Stockholm. Den här gången samarbetade Svenska Slöjdföreningen med HSB och utställningen hölls i ett nyligen färdigställt bostadshus på Skeppargatan 77-81 på Gärdet.

Ändamålsenliga tapeter

Bakgrunden till utställningen var strävan efter att förbättra tillgången på mer ändamålsenliga tapeter. Året före utställningen hade arkitekt Sven Hesselgren tagit fram allmänna principer för mönstergivning och färgsättning av den moderna bostaden. Principerna baserades dels på experimentella undersökningar av kulörers påverkan på rummens behov av belysning, dels på en utredning om lämpliga färgharmonier, baserad på Ostwalds färgteori. Hesselgrens forskningsresultat låg till grund för *Bostad och färg*, vars mål var att väcka allmänhetens intresse för tapeten som en väsentlig del av bostadens färgsättning.

En vandring genom utställningsrummen

Utställningen var omfattande, både till storlek och informationsmängd. Den bestod av tre avdelningar, som skulle besökas i en strängt för-

Slöjdföreningen och HSB samarbetade kring utställningen på Skeppargatan i Stockholm.

utbestämd ordningsföljd. Informationstätheten och graden av modernitet stegrades i takt med vandringen genom rummen.

Den första delen av utställningen var en teknisk avdelning, bestående av en fristående utställningshall placerad på förgården utanför bostadshuset. Där visades olika väggbehandlings- och tapetkvaliteter. De två övriga avdelningarna var inrymda i bostadshuset. Den andra avdelningen visade hur tapeters kulörer och mönster påverkar rummet, medan den tredje avdelningen bestod av möblerade rum, där teorierna från tidigare avdelningar visades i fullskala.

Budskapen presenterades tematiskt, allt eftersom besökarna rörde sig genom de 40 utställningsrummen. Varje tema visades med hjälp av två eller flera rum, som iordningställdes som dåliga respektive goda exempel. På så sätt kunde besökaren själv

uppleva ytterligheter som mörkt – ljus, mönstrat – enfärgat, lämpliga kulörer – olämpliga kulörer och lämpliga mönster – olämpliga mönster.

Möbler och färgharmonier

Efter 15 omöblerade rum introducerades en ny variabel: möblen, och därefter presenterades relationen mellan tapeter och möbler. Några rum senare återkom motsatsparen i form av två likadant möblerade rum, men med olika kulörställningar, en i harmoni och en i disharmoni.

För att reda ut begreppen och ge besökaren råd, följde sedan två rum som beskrev Ostwalds harmonilära. Efter denna kurs om moderna tapeter och kulörval, följde ett antal förebildliga utställningslägenheter, där Ostwalds färgharmoniteorier legat till grund för rummens inredning. Tre lägenheter visade olika färgharmonier; den första med en lugn harmoni, byggd på olika nyanser av samma färgton (färgtonlik harmoni), den andra hade rikare harmoni och livligare kontraster, medan den tredje försetts med tapeter i lämpliga mönster och kulörer.

I nästkommande lägenhet visades olikfärgade väggar i samma rum, bland annat ett vardagsrum där man använt två olika tapeter i en ”skuggserie i gulvitt och gulgrönt”; fönsterväggen och sidoväggarna i en mellanton och den bakre väggen, fondväggen, i en mörkare ton. Det angränsande matrummet hade tapeter i samma ton, men ljusare än i vardagsrummet.

Stormönstrat skräckexempel

De sista två lägenheterna var tänkta som den pedagogiska sluteffekten, där den ena utformats som, vad man faktiskt kallade ”skräckexemplet”.

Utställningen Bostad och färg presenterades i flera tidningar, bland annat i Svenska Slöjdföreningens egen tidning Form. Där fanns ett specialtryckt ark med prover på de kulörharmonier som förekom på utställningen.

Exempel på färgharmonier använda för färgställningarna i utställningen

04 ea
B 250

04 gc
B 241

04 ie
B 232

17 ea
E 250

e
052

54 ea
O 250

92 ea
Y 250

17 gc
E 241

54 ie
O 232

04 ea
B 250

e
052

54 ec
O 151

Ovanstående färgprov ha levererats av Käbergs Tapetfabrik, Stockholm.

Obs.! Då en färg verkar mindre mättad ju mindre dess yta är ha för vissa av ovanstående prover tagits *mera* mättade färger än de på utställningen begagnade för att åstadkomma motsvarande intryck.

